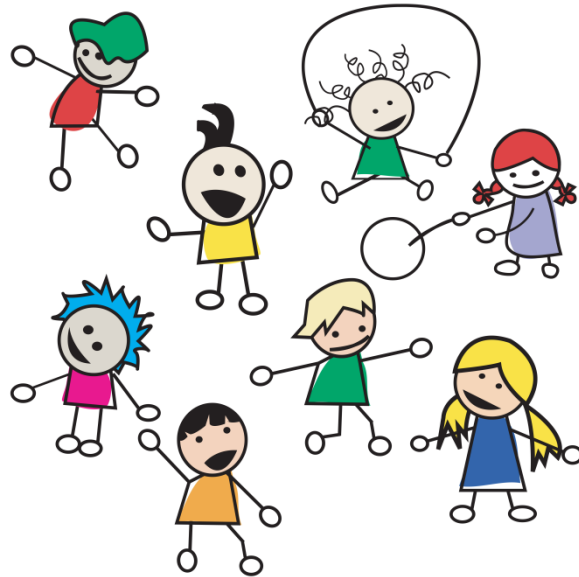

”Scener från ett fritidshem”

MoMiA – programmet, GU
”Utvecklingsarbete och forskningsmetod”

Studien

Studien handlar om lärandet på fritidshemmet. Hur undervisning kan gå till beskrivs mer i de allmänna råden.

Ur de allmänna råden:

”Då eleverna leker på eget initiativ behöver personalen ha en tydlig roll, vilket kan vara allt ifrån att observera grupprocessen och minimera sådant som stör till att stödja elever att komma in i leken eller att tillföra något nytt i syfte att utveckla den”

Studien handlar om fritidslärares roll.

Frågeställning

”Rollen” konstitueras i form av handlingar, enligt citatet. Exempelen som ges är; ”observera”, ”stödja” och ”tillföra”.

Frågeställningen:

- *Hur beskriver fritidsläraren sin roll i elevernas lärande när eleverna leker i grupp, på eget initiativ?*

Beskrivningen är tänkt att göras i form av fritidslärarens handlingar i olika scenarior av elevernas lek.

Beskrivningarna samlades in via **intervjuer** (6 st).

Datasammanställning

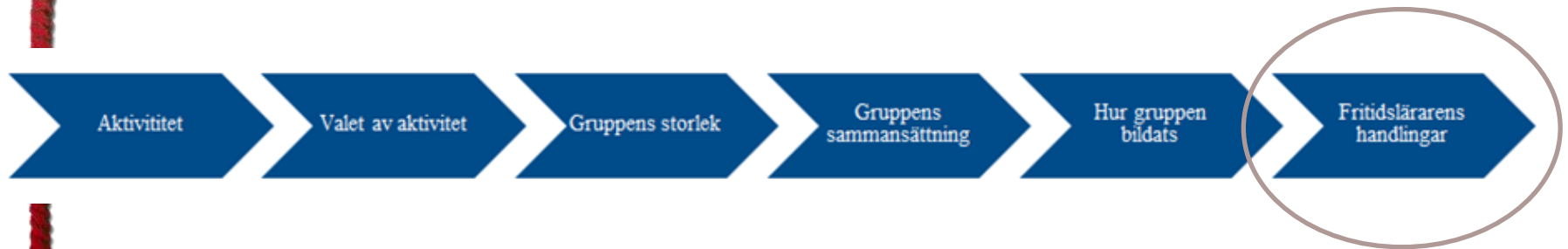
Ett antal scenarior beskrivna med följande beståndsdelar:

- Aktivitet
- Gruppstorlek
- Gruppens sammansättning (pojkar/flickor)
- Incitament till grupperingen
- Incitament till val av aktivitet
- Fritidslärares handlingar

Fördes över i ett excelblad med alla varianter inom varje grupp ovan var för sig.

Nya berättelser

- Allt underlag samlades i ett och samma excelblad, som ett flöde.
- Jag valde, slumpvis, ett objekt från varje del i flödet och skapade nya berättelser (som då blir anonymiserade)

Aktivitet

Valet av aktivitet

Gruppens storlek

Gruppens
sammansättning

Hur gruppen
bildats

Fritidslärares
handlingar

Fritidslärares handlingar

Alla samlades i ett excelblad och kategoriserades. Utifrån mönster som framträdde.

Fyra grupper av roller för fritidsläraren, utifrån handlingarna:

1. **Planerare/igångsättare**
2. **Observatör**
3. **Deltagare**
4. **Stödjure**

(Detta var inte undersökningens syfte, det är bara en kategorisering för vidare bearbetning)

Stämmer överens med viss tidigare forskning (Pihlgren, A.)

Jämförelse med Pihlgren

Hon skriver bland annat om att fritidshemmet mer inriktats mot ett informellt lärande (som den "fria lek" som mina intervjupersoner beskrivit) och att i dessa sammanhang "fungerar läraren snarare som ett stöd, en förebild eller en "mästare" i en miljö där eleven gör egna erfarenheter" (Pihlgren, 2013, s. 17).

Dessa tre beskrivande begrepp ("stöd", "förebild" och "mästare") liknar handlingskategorierna 1, 3 och 4 tidigare. (Planerare/igångsättare, deltagare, stödjare)

Det finns också likheter mellan dessa och två av de "positioner" som Pihlgren (2013) beskriver i ett fyrfältsschema (s. 127). De två positionerna som inbegriper det som beskrivs i mina intervjuer benämns av Pihlgren som "processororienterad" (s. 127) respektive "kaotisk/kreativ position" (s. 128). Den processinriktade positionen beskrivs av Pihlgren (2013) som att "läraren stödjer processen men styr inte resultatet" (s. 127) och den kaotiska/kreativa positionen beskrivs som att "eleven skapar på egen hand" (s. 127).

Användning av resultat

”Kritiska valsituationer” framträder.

Dessa kan användas för att i ett kollegialt samtal ”få syn på” och kunna reflektera över sina och andras val.

Exempel på berättelse

Idag är det dags att vara ute. Hela avdelningen brukar vara ute under ungefär en timme. Det är helt fritt för eleverna att välja vad de vill göra.

Tre flickor som brukar leka tillsammans – även utanför skol- och fritidstid – leker en lek med en boll i ett spel med egna påhittade regler. Det är en lek de ofta leker när de får tillfälle.

Idag ber fritidsläraren om att få vara med i leken. Flickorna tycker att det verkar roligt och vill gärna att fritidsläraren är med. De förklarar reglerna. Fritidsläraren är med under hela tiden som leken varar, de har roligt tillsammans och skrattar och uppmuntrar varandra.

Fritidsläraren föreslår en liten regelförändring som eleverna accepterar och de använder den när de leker vidare. De leker tillsammans tills "utetiden" slutar och de går in igen.

”Fånga tillfället i flykten”

Fritidsläraren behöver vara medveten om dessa valsituationer och därmed inta en medveten roll. Detta innebär bland annat att inneha en verktygslåda av olika situationsanpassade handlingssätt att ta till i dessa situationer.

Orwehag (2013) beskriver dessa valsituationer som ”att fånga tillfället i flykten, att i stunden identifiera situationer som på olika sätt kan leda till att barn utvecklar sina sociala förmågor eller blir medvetna om sitt eget handlande.” (s. 45).

Kritiska valsituationer

Idag är det dags att **vara ute**. **Hela avdelningen** brukar vara ute under **ungefär en timme**. **Det är helt fritt för eleverna att välja vad de vill göra**.

Tre flickor som brukar leka tillsammans – även utanför skol- och fritidstid – leker en lek med en boll i ett spel med egna påhittade regler. Det är en lek de ofta leker när de får tillfälle.

Idag **ber fritidsläraren om att få vara med i leken**. Flickorna tycker att det verkar roligt och vill gärna att fritidsläraren är med. De förklarar reglerna. **Fritidsläraren är med under hela tiden som leken varar**, de har roligt tillsammans och skrattar och uppmuntrar varandra.

Fritidsläraren föreslår en liten regelförändring som eleverna accepterar och de använder den när de leker vidare. De leker tillsammans tills "utetiden" slutar och de går in igen.

Scen 1

Eleverna har den här eftermiddagen fått välja aktiviteter från ett urval av olika "pyssel", "byggleksaker" och "spelaktiviteter". Fritidsläraren har vid samlingen visat ett nyinköpt material och hur man använder det.

Några av eleverna väljer att prova detta. De bildar själva en grupp om fyra elever, två flickor och två pojkar.

Fritidsläraren hjälper dem att göra iordning materialet och hjälper dem att komma igång. Fritidsläraren går sedan därifrån till andra grupper och andra arbetsuppgifter.

De fyra eleverna leker sedan själva med materialet fram tills att det är dags för mellanmål, då de självmant packar ihop och ställer tillbaka materialet.

Scen 2

Idag är det dags att vara ute. Hela avdelningen brukar vara ute under ungefär en timme. Det är helt fritt för eleverna att välja vad de vill göra.

Tre flickor som brukar leka tillsammans – även utanför skol- och fritidstid – leker en lek med en boll i ett spel med egna påhittade regler. Det är en lek de ofta leker när de får tillfälle.

Idag ber fritidsläraren om att få vara med i leken. Flickorna tycker att det verkar roligt och vill gärna att fritidsläraren är med. De förklarar reglerna. Fritidsläraren är med under hela tiden som leken varar, de har roligt tillsammans och skrattar och uppmuntrar varandra.

Fritidsläraren föreslår en liten regelförändring som eleverna accepterar och de använder den när de leker vidare. De leker tillsammans tills "utetiden" slutar och de går in igen.

Scen 3

Idag leker alla inne. Eleverna får välja helt fritt vad de ska göra, de flesta kommer igång direkt med olika lekar, men ett par elever kommer fram och frågar fritidsläraren om råd. Fritidsläraren påminner eleverna om en lek som varit aktuell från och till under de senaste veckorna.

De två eleverna nappar på förslaget och plockar fram saker som behövs. Andra elever ser vad de gör och flera andra vill också vara med. Det får de, och snart är de en grupp på fem elever, både pojkar och flickor. Ytterligare en elev vill vara med men vågar inte fråga själv. Fritidsläraren hjälper eleven att fråga de andra eleverna. Eleven får också vara med och nu är de sex stycken som leker tillsammans.

Fritidsläraren har uppsikt över flera olika grupper som leker olika lekar i olika delar av rummet men väljer att engagera sig i "vår" grupp. Hen sätter sig med eleverna och ställer frågor om händelser i leken. Eleverna svarar, samtalen avslutas efter ett tag och leken går vidare. Fritidsläraren lämnar gruppen och går till en annan grupp.

Efter ett tag uppfattar fritidsläraren att det diskuteras högljutt om något i "vår" grupp och går dit. Det visar sig att det uppstått en konflikt kring rollerna i leken. Fritidsläraren hjälper till att lösa konflikten varefter leken återupptas och den fortsätter till dess att det är dags att sluta för dagen.

Scen 4

Alla eleverna är ute för att leka. Eleverna leker samma rollek som de brukat göra de senaste veckorna. Alla som vill får vara med och efter ett tag är de ganska många. Några elever leker med andra saker i mindre grupper men de flesta är med i rolleken, som också är ganska fysisk och eleverna springer och klättrar mycket när de leker. Fritidsläraren håller sig på lite avstånd. Leken fungerar bra, alla eleverna kan reglerna och följer dem. De har lekt samma lek många gånger tidigare. Fritidsläraren observerar eleverna när de leker. Hen tittar på hur det sociala samspelet fungerar. Ingen verkar vara utanför eller utsatt så hen låter leken fortgå utan att blanda sig i. Hen fortsätter att observera leken tills dess att det är dags att bryta för att hinna tillbaka till fritidshemmet innan dagen är slut.